

מנחות צח

עניין: בדי הארון דוחקין ובולטין בפרוכת

אגרות משה ח"א קדשים סי' ב

פימון ב

**בענין שערים לקדש קדשים
 במקדש ראשון**

צום העשירי יהי' לששון ולשמחה תרפ"ז, ליובאן. מע"כ אדוני אבי מורי ורבי הגאון הגדול מוהר"ר דוד שליט"א.

במאי דבדיק לן א"מ ברש"י שבת דף ל' שכתב דבכו שערים של בית קדשי הקדשים, הא בק"ק לא היו שערים אלא פרוכת, הנה לא מצאתי מקור נכון שלא היו שערים ואדרבה משמע גם ברש"י מנחות דף צ"ח שהיו שערים, שכתב ב"ד"ה בפרוכת פרוכת היתה פרוסה בפתח בית ק"ק לצניעות בעלמא ולא משום מחיצה דהא אמה טרסקין הואי במקדש ראשון עיי"ש, וכוונת רש"י דמאחר שהיה כותל היו גם דלתות ולא הוצרכו לפרוכת אלא לצניעות בעלמא, ומחמת זה שפשיטא לרש"י שלא הוצרכו במקדש ראשון לפרוכת כתב שם וכי תימא לוקמא במקדש שני דהוי פרוכת משום דהוקשה קצת לומר שהיה פרוכת אף שלא הוצרכו לכן הוצרך להוכיח בראיות שא"א לומר דאיירי במקדש שני ומוכרחין לומר שאיירי במקדש ראשון והיה שם הפרוכת אף שלא הוצרכו לה לצניעות בעלמא.

ועיין ביומא דף ג"ד שאיתא בגמ' כהוכחת רש"י שהקשה על הא דא"ר קטינא שמגלילין לעולי רגל את הפרוכת ומראין להם את הכרובים במאי עסקינן אי במקדש ראשון מי הואי פרוכת אי בשני מי הוו כרובים, ומתריך לעולם במקדש ראשון ומאי פרוכת פרוכת דבבי והוצרך להוכיח מהא דא"ר אמר רב דבמקדש שני הוי י"ג פרוכות שמהן אף למקומות שהיו שערים ופרש"י וכי היכי דבמקדש שני היו פרוכות כנגד הפתחים ה"נ במקדש ראשון, וזה שהוצרך לראיה זו כדפירשתי משום שהם שלא לצורך אלא לצניעות בעלמא, דאם לא היו דלתות לא היה צריך לראיה ממקדש שני דאיך היה אפשר להיות פתוחים לגמרי גם בלא פרוכת דהא יזונו עיניהם בכל יום מק"ק דרך הפתח, ומצינו שאף באומנין הקפידו בכך כדאיתא במדות פ"ד מ"ה והובא בפסחים דף כ"ו וגם לא היה מקשה מתחלה מי הואי פרוכת דהא לא היה אפשר בלא זה, אלא ודאי שברור לגמ' שהיו דלתות לק"ק ולא הוצרכו

לפרוכת ולכן היה מקשה שלא היה שם פרוכות כיון דהיו דלתות והוצרך לתריך שמ"מ היו שם לצניעותא בעלמא ולהוכיח מר"ז אמר רב ממקדש שני.

ועינתי בקראי במלכים כתוב שלפתח הדביר עשה דלתות ומשמע מפסוקים הקודמים שהדביר הוא מקום קדשי הקדשים או כפרש"י שם שהוא האמה טרסקין שלפנים ממנו הוא קה"ק, ובהאמה טרסקין היה פתח שהוא לק"ק א"כ מפורש שהיו דלתות לפתח בית קה"ק ומוכרח כן דבתר הכי כתיב שכן עשה גם לפתח ההיכל אלמא שמתחלה איירי שהוא לפתח קה"ק וכן מפורש בפ"י המלכים. וברד"י מפורש שהיו דלתות לקדש הקדשים דכתיב ופתח הבית לדלתותיו הפנימיות לקדש הקדשים עיי"ש. ובבנין דלעתידי ביחזקאל פרק מ"א בפסוק ג' מפרש המלבי"ם נמי שיהיו דלתות לקה"ק וכן איתא בצורת הבית שלו. ואף שמה שמפרש בפסוק כ"ג שקאי ולקדש אפתח של קה"ק אינו כפירוש הראשונים דהוא פרש"י שם וכן בפ"י הר"י שמעיה במדות רפ"ד שפירש שהוא לפתח ההיכל ולקדש הוא כלפי פנים וכן פ"י הרא"ש שם וגם לפ"י הרמב"ם צריך לפרש כן בהקרא אבל משאר מקומות משמע שיהיו דלתות, עכ"פ במקדש ראשון משמע ודאי שהיו דלתות.

והנס שהיו דוחקין ובולטין בפרוכת כשני דדי אשה צריך לומר דהיה נעשה כשפותחין הדלתות וגם אפשר שהיו בולטין דרך הדלתות והיה נס כפול זהו הנכון לע"ד.

ועיין בתוי"ט פ"ז תמיד שמה שפ"י הרע"ב הגביה לו את הפרוכת הוא בפתחו של אולם שלא היה לפתחו של אולם דלתות שיפה פי' ולא כהכ"מ בפ"ה מכלי המקדש הי"א שלהרמב"ם שסתם צריך לומר שגם על פתח ההיכל היה פרוכת משום דלא שמענו זה בשום מקום והוא תמוה מאד דהא מפורש דהיה שם פרוכת כר"ז אמר רב ביומא שם וכתובות דף ק"ו, וזה קשה גם על הרע"ב שדחק לפרש על האולם דוקא, ואף על הכ"מ שכתב רק שלהרמב"ם צריך לומר שהיה שם פרוכת הא מפורש זה בגמ' וצ"ע, ג. והרא"ש פי' על פרוכת שבהיכל שהיה לצניעותא, וזה מדוייק, בנך ותלמידך.

משה פיינשטיין

מאירי יומא נד.

במקדש ראשון היה פתח הדביר באמצע הכותל של אמה טרסקין והפרכת לפנים הימנה והבדים היו מתארכים מן הארון עד הפרכת, והוא שנאמר ¹⁷² ויאריכו הבדים ויראו ראשי הבדים. ולא היו דוחקים כל כך בפרכת עד שיהו ראשי הבדים קורעים בפרכת ויראו ראשיתן מן ההיכל דרך הקרעים, שהרי כתי' ¹⁷⁸ ולא יראו התוצה. אלא דוחקים היו בפרוכת עד שמקום ראשיתן עושה בליטה בפרוכת עד שהיה אדם מכיר מבחוץ מצד הבליטות שהן הן ראשי הבדים כעין דדי אשה שניכר מקומם על בגדיה מצד הבליטה, הדה הוא דכתי' ¹⁷⁴ צרור המור דודי לי בין שדי ילין.

בן יהודע יומא נד.

שם ונראין כשני דדי אשה. כ"ל בס"ד הטעם שדי הארון בולטין ונראין כמו דדיס, כי בלחון היו הלוטות ששם התורה ויועז כי עיקר לימוד התורה הוא בחלק שבע"פ שיש בו שמונה דרגין שהם כשר ופסול טהור וטמא אסור ומוטר חייב וחלוי דהם ארבע וארבע ולכן כתיב בתורה דדיה ירוך ככל עת כי דד רמוז לשמנה דרגין שיש בתורה שבע"פ, ולכן היו דדי ארון בולטין ונראין כמו דדיס והיו כשני דדיס כי כמו שיש ח' דרגין בחלק הנגלה כן יש ח' דרגין בחלק הכסתר וח"כ הם שני דד. ועוד כ"ל בס"ד הטעם שהיו כעין דדי אשה לרמוז לישראל שיעסקו בתורה בכל עת כמו החינוך שיוק מדי אמו בכל עת, ולכן כתיב דדיה ירוך ככל עת. גם עוד לרמוז כמו הדר שבו החלב שהיה דס ונהפך לחלב כן התורה מהפכת הדין לרחמים ומהפכת העוטה לזכות וכתיב אס יבין חטאיכם כשנים כשג ליבני :

עין אליהו יומא נד.

שם תניא נמי הכי ויראו ראשי הבדים (של הארון) יבול' לא יהיו זזים ממקומם ת"ל ויאריכו הבדים. יבול' יהיו מקרעים ויוציאים בפרוכת ת"ל ולא יראו התוצה הא כיצד דוחקין ובולטים ויוציאין בפרוכת ונראין כמין שני דדי אשה. ומתחלה אמרה הגמרא ונראין ואינן נראין. הענין לדעתו הוא כמו שמבואר במדרש (שיר השירים) שני שדיך, אלו משה ואהרן, מה שדים הללו מלאים חלב כך משה ואהרן ממלאין ישראל מן התורה, ולכן ע"ז ג"כ נרמז כמין דדי אשה, ר"ל שההשפעה יצאה מזה לכל העולם, כי לימוד התורה הוא החיות של העולם, ולכן הוי כמו שני דדי אשה, כמו הדדין שנותנין חלב, ומהחלב חי התינוק, כן התורה חיות של העולם הוא כנ"ל. והנה יש שתי הנהגות נסית וטבעית כי לפעמים עושה ה' נפלאות ואינו ניכר לכל הנפלאות אשר ה' עושה, ככתוב: לעושה נפלאות גדולות לבדו, (כמבואר בנדה פרק שלישי) דאמר ר"א לעושה נפלאות גדולות לבדו, אין בעל נס מכיר בניסו. וא"כ לפעמים נראה הנס ולפעמים אינו נראה, ולכן היה נראה ואינו נראה, ר"ל ההשגחה נראה לפעמים כשעושה נס, ולפעמים אינו נראה וכנ"ל.

